

5. Tony Dudley-Evans and Maggie Jo St John. Developments in English for Specific Purposes. A multi-disciplinary approach / Tony Dudley-Evans and Maggie Jo St John // Cambridge University Press. – 1998. – p. 3-7.

Анотація. У статті досліджуються основні методи вивчення англійської мови за професійним спрямуванням та розглядаються різноманітні види діяльності для студентів юридичних спеціальностей, які вивчають англійську мову.

Ключові слова: англійська мова за професійним спрямуванням, студенти-юристи, комунікативний метод, майстерність презентації.

Summary. The article deals with the teaching professional English for law students. Many scientists and investigators pay great attention to this point. The investigation is aimed to help future lawyers to develop their English professional communication skills. It will also help to extend their language practice and to assist their understanding of legal concepts in English in authentic contexts.

Success in teaching professional English for future lawyers depends not only on innate ability, but also to a great extent on whether an individual wants to learn and feels capable of learning. The teachers try to teach the students to be attentive, persistent in mastering English and practicing different types of professional language skills. The investigation presents a comprehensively useful and practical command of English using techniques that will help the students to develop confidence in their ability to master English and use it in professional activity. The English language teachers help their students to become English readers by making sure that they have access to interesting reading materials, useful for their career.

There is a wide variety of current methodologies and approaches to teaching English. It's teachers' task to choose the method or combinations of methods which will most benefit the students. The communicative approach emphasizes a different role of the teacher in the teaching process. The teacher becomes the facilitator, who promotes interactive situations for students. The students become communicators; they become responsible for their own learning. They actively participate in speaking, and try to be understood even if their knowledge of English is incomplete. The main attention in teaching students is given to performance, the ability to use the language in such situations, which are very close to real ones.

The activities give the chance to practice using English legal language to write or to talk about aspects of a legal jurisdiction. The given exercises and teaching techniques will be useful and easy to use for the law students. The activities will develop the ability to cope with everyday practical tasks in English when studying law and working in different spheres of law.

Key words: teaching professional English, law students, language learning, communicative method, presentation skills.

Отримано: 15.10.2016 р.

УДК 811.161.2'373.45

Гудима Н.В.

СТРУКТУРНІ ТИПИ ЗАПОЗИЧЕНИХ ЛЕКСЕМ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Кожне запозичення має свою, індивідуальну історію входження у мову-реципієнт і ця історія не обмежується лише вказівкою на час переймання. Важливим залишається встановлення шляхів запозичення іншомовних слів, оскільки вони могли проникати в українську мову безпосередньо чи через посередництво інших мов. Деякі лексеми, які були запозичені в українську мову безпосередньо з романо-германських мов своїм корінням сягають грецької та латинської мов. Однак, більшість запозичень, які зафіксовані нами в творах українських постмодерністів, потрапили на український ґрунт через посередництво інших мов. Мови-посередниці у процесі переймання іншомовних елементів завжди відігравали велику роль.

Проблемам запозичення присвячено чимало праць зарубіжних та українських мовознавців. Серед них праці О. Потебні, О. Мороховського, М. Кочергана, Л. Крисіна, І. Іваницької, В. Сімонюк, О. Лисенко, В. Акуленка та ін. Мовні контакти, шляхи та способи запозичення іншомовної лексики до словникового складу української мови були та є предметом дослідження В. Богородицького, С. Гриценко, А. Д'якова, С. Семчинського, О. Стишова, Л. Струганець та ін.

Актуальність нашої статті зумовлена потребою систематизації слів іншомовного походження, які функціонують у прозових творах постмодерністських письменників у структурні типи.

Мета розвідки — виявити слова іншомовного походження в текстах українських постмодерністських прозових творах, проаналізувати шляхи входження цих слів у сучасну українську літературну мову та зробити класифікацію запозичень за структурним типом, беручи до уваги кваліфікацію іншомовних одиниць із погляду джерел та шляхів запозичень.

На думку Л. Струганець, зміна словника — цілком природний рух у мові. Нові реалії потребують своїх найменувань. Так виникають нові слова (іншомовізми). Провести чітку межу між історією реалії та історією слова часто досить складно. Світ явищ, речей вимагає оновлення слів, і, щоб осягнути першопричини словесних змін, доводиться наче виходити за межі самої мови, входити в історію суспільства, історію культури, науки [14, 98].

Найбільше запозичень, як стверджує Кочерган М., увійшло через польську мову. Значно менше німецьких слів увійшло в українську мову через чеську, словацьку, угорську та румунську мови [4, 22].

Крисін Л. зазначає, що в сучасному мовознавстві розрізняють безпосередні опосередковані контакти, що здійснюються за допомогою якоїсь іншої мови. Існування тісних і безпосередніх контактів з певним народом не завжди зумовлює процес інтенсивних запозичень саме з мови цього народу; і навпаки, може спостерігатися активне запозичування із мов безпосередньо неконтактних [5, 22].

Виокремлюємо прямі (безпосередні) та опосередковані іншомовні лексеми, які функціонують у мові української постмодерністської прози. Джерельною базою нашої розвідки слугують тексти сучасних українських письменників (Любка Дереша, Сергія Жадана та Ірени Карпи). Картотека налічує 1200 запозичених слів. Класифікацію проводимо з огляду на лексикографічний критерій, спираючись на кваліфікацію іншомовних лексем із погляду джерел та шляхів запозичень, яка подається у словниках іншомовних слів [6; 10; 11; 12; 13; 15; 16; 17]:

I. Прямі (безпосередні):

- фр. (36,5%): *абардаж, багет, барбекю, богема, дежав'ю, камамбер, канане, карт-бланш, кафе-терій, кепі, круасан* тощо;
- англ. (34,4%): *афтершейв, бігборд, біфштекс, бойфренд, гендер, дайджест, дедлайн, ескейл, кавер-версія, лайт-бокс, ланч, мейк-ап, прайс-лист, ресепшн, рок-сейшн, саундтрек, сіті-лайт, софт-версія, тревел-сторі, фаст-фуд, фейс-контроль, фентезі, фешн, фрі-джаз, фуд-плейс, хай-вей, хай-тек, хард-диск, хард-рок* тощо;
- нім. (11,3%): *автобан, бундесвер, бутерброд, гресбух, кнайпа, конференц-зал, курорт, ландшафт, туш, університет, шнапс, шоколад* тощо;
- іт. (6,3%): *автострада, банда, бандит, вендета, гірлянда, графіті, еспрессо, капучино, карпаччо, конфеті, п'ємонт, піаніно, піца, піцерія, самбука, сарделька, серветка, спагетті, чилі* тощо;
- голл. (2,9%): *вимпел, гавань, гламур, горжетка, гувернантка, крейсер, ресторан, ресурс, рикшет, тюбик, увертюра, фара, фасад, штурвал* тощо;
- ісп. (1,6%): *бандана, ембарго, кокос, мандарин, ранчо, румба, сальса, сієста, текіла, торпеда, фламенко, чупа-чупс*;
- ар. (1,4%): *гашиш, жираф, кайф / кейф, кайфувати, медресе, суніт, суфізм, хадж, халат, шаріат, шійт*;
- тюрк. (1,2%): *байрак, беркут, єралаш, кебаб, курага, сургуч, табір, чебурек, шашлик*;
- яп. (0,9%): *дзен, камікадзе, караоке, покемон, тофу, харакірі, цунамі*;
- груз. (0,5%): *аджика, боржомі, тамада, хачапурі*;
- перс. (0,5%): *диван, кунжут, шахи, шахіст*;
- порт. (0,5%): *кобра, макака, самба, фазенда*;
- польськ. (0,5%): *панна, склеп, шеренга, шулер*;
- кит. (0,4%): *кунгфу / кунг-фу, пекінес, фен-шуй*;
- фін. (0,3%): *сауна, тундра*;
- тур. (0,13%): *алича*;
- чes. (0,13%): *колготки*;
- рум. (0,13%): *кукурудза*;
- малайськ. (0,13%): *ротанг*;
- інд. (0,13%): *сарі*;
- якут. (0,13%): *тайга*;

II. Опосередковані:

1. Через посередництво французької мови (46%):

- фр. від лат.: *адюльтер, аксесуари, декорація, дисонанс, жетон, комерсант, комісар, комітет, консерви, легіонер, манікюр, мода, регламент, реклама, репертуар, салют, таксі, тераса, факультатив, фінанси, формат, фронт* тощо;

- фр. від гр.: *абсент, базилік, гіпноз, диск, дискотека, корифей, косметика, метод, респект, фестиваль* тощо;
- фр. від іт.: *балет, батут, бюлетень, душ, естафета, казино, капрал, карнавал, картель, карусель, каскад, ломбард, мажорний, маскарад, меркантильний, постель, салон, станси*;
- фр. від ар.: *арсенал, калібр, магазин, масажер, сироп*; фр. від ісп.: *ваніль, негр, романс*; фр. від нім.: *ангар, вальс*; фр. від англ.: *блокнот, вагон*; фр. від санскр.: *буддизм, буддист*; фр. від. порт.: *мармелад, фетиш*; фр. від малайськ.: *бамбук*; фр. від афр.: *баобаб*; фр. від. тур.: *кіоск*; фр. від голл.: *манекен*; фр. від інд.: *мангуст*; фр. від іт.; лат.: *віртуоз, мадригал*; фр. від с.-лат.; гр.: *дозувати*; фр. від ісп.; лат.: *естрада*; фр. від н.-лат.; перс.: *жасмин*; фр.; іт. від лат.: *імпровізувати, кларнет, компанія*; фр.; іт. від перс.: *лимон*; фр.; англ. від лат.: *клерк, фонд*; фр.; лат. від гр.: *поет*; фр.; нім.; англ. від лат.: *цивілізація*.
- 2. Через посередництво німецької мови (18,6%):
 - нім. від лат.: *абітурієнт, аквамарин, арешт, імбир, інтерпретувати, кельнер, клієнт, майстер, офіціант, пастор, пульт, раритет* тощо;
 - нім. від фр.: *банкір, біржа, бомбардир, бомбардувати, борт, картуз, лейтенант, марширує, мюслі, петарда, плакат, ранг, турнір, шаблон*;
 - нім. від іт.: *панцирник, шпалери, штамп, штампувати*; нім. від ар.: *бедуїни, люфа, рис*;
 - нім. від гр.: *гармоніка, пластилін*; нім. від д.-сканд.: *валгалла*; нім. від голл.: *маклер, павіан*; нім. від прованс.: *флейта*; нім. від ісл.: *гейзер*; нім. від англ.: *бункер*; нім. від с.-лат.; ар.: *альманах*; нім. від лат.; гр.: *пергаментний*; нім. від ар.; санскр.: *лак*; нім.; фр. від лат.: *капітал, офіцер, патрон, пієтет, принц, формуляр*.
- 3. Через посередництво англійської мови (12,4%):
 - англ. від лат.: *декодер, дисконт, експрес, інтерв'ю, коледж, компакт, комплекс, комп'ютер, мас-медіа, нон-стоп, офіс, прожектор, процесор, реверс, рефрижератор, серіал, фен, фермер* тощо;
 - англ. від гр.: *клонувати, ксерокс, лізинг, парк, перформанс, продюсер*; англ. від санскр.: *мандала, мантра, тантра*; англ. від фр.: *бар, спорт*; англ. від інд.: *джунглі, піжама*; англ. від нім.: *долар*; англ. від. ісп.: *спаніель*; англ. від порт.: *веранда*; англ. від ескім.: *анорак*; англ. від індіанськ.: *мокасини*; англ. від афр.: *зомбі*; англ. від тур.: *йогурт*; англ. від. австрал.: *кенгуру*; англ. від таміл.: *манго*; англ.; фр. від. лат.: *ескалатор*; англ.; фр. від ар.: *касета*.
- 4. Через посередництво італійської мови (4,2%):
 - іт. від лат.: *акварель, арка, граната, дуєт, інкогніто, карикатура, катакомби, опера, пошта, редис, фаворит, фашизм, футуризм*; іт. від нім.: *балкон, готика*; іт. від гр.: *мастихін, паста*; іт. від лат.; гр.: *октет*.
- 5. Через посередництво іспанської мови (2,3%):
 - ісп. від індіанськ.: *авокадо, ігуана, какао, кокаїн, маріхуана, мате, папая*; ісп. від лат.: *альбінос, гранд*; ісп. від гр.: *гітара*.
- 6. Через посередництво польської мови (2,1%): польськ. від нім.: *муштрувати, пашет, рапуша*; польськ. від лат.: *каплиця, куртка*; польськ.; іт. від лат.: *вазон, магнат, фольга*; польськ. від д.-євр.: *шабаш*.
- 7. Через посередництво турецької мови (1,6%): тур. від ар.: *гарем, кафе, мазут, мечеть*; тур. від перс.: *кальян, нафта*; тур. від кит.: *чай*.
- 8. Через посередництво португальської мови (0,7%): порт. від лат.: *каста, фламінго*; порт. від афр.: *банан*.
- 9. Через посередництво узбецької мови (0,2%): узб. від ар.: *анаша*.
- 10. Через посередництво тюркських мов (0,2%): тюрк. від перс.: *базар*.
- 11. Через посередництво грузинської мови (0,2%): груз. від тюрк.: *мацони*.
- 12. Через посередництво голландської мови (0,2%): голл. від лат.: *пальма*.
- 13. Паралельні запозичення (термін „паралельні запозичення” вживаємо на позначення слів, які одночасно були запозичені як, напр., з англ., так і фр. мов): *баржа* (англ., фр.), *валіза* (фр., польськ.), *кавалер* (фр., іт.), *лиман* (тур., кр.-тат.).

З-поміж запозичень виокремлюємо такі типи за контактами: прямі запозичення (фр., англ., нім., іт., голл., польськ., ісп. тощо); слова латинського або грецького походження, запозичені спочатку в інші мови, а потім із них – в українську мову; слова, штучно створені в іноземних мовах з латинських або грецьких елементів; слова інших мов, які спочатку були запозичені в європейські мови, а потім через їх посередництво перейшли в українську мову.

Отже, нові слова проникають в українську мову (усну та писемну) в результаті зв'язків українського народу з іншими народами безпосередньо або опосередковано, через якусь третю мову.

Список використаних джерел

1. Акуленко В. В. Німецький вплив на розвиток української мови: проблеми методології / В. В. Акуленко // Мовознавство. – 1997. – № 1. – С. 12–19.
2. Богородицький В. А. Общий курс русской грамматики (из университетских чтений) / В. А. Богородицький. – М. ; Л. : Государственное социально-экономическое издательство, 1935. – 354 с.
3. Дяков А.С. Основи термінотворення. Семантичні та соціологічні аспекти / А. С. Дяков, Т. Р. Кияк, З. Б. Куделько. – К. : Видавничий дім „КМ Academia”. – 2000. – 218 с.
4. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів освіти / М. П. Кочерган. – К. : Видавничий центр „Академія”, 2002. – 368 с.
5. Крысин Л. П. Иноязычные слова в современном русском языке / Л. П. Крысин. – М. : Наука, 1968. – 207 с.
6. Новий словник іншомовних слів : близько 40 000 сл. і словосполучень / Л. І. Шевченко, О. І. Ніка, О. І. Хом’як, А. А. Дем’янюк. – К. : АРІЙ, 2008.
7. Семчинський С.В. Семантична інтерференція мов / С. В. Семчинський. – Львів : Видавництво Львівського університету, 1963. – 62 с.
8. Семчинський С. В. Шляхи збагачення лексики / С. В. Семчинський. – К. : Вища школа, 1974. – 253 с.
9. Сімонок В. П. Семантико-функціональний аналіз іншомовної лексики в сучасній українській мовній картині світу / В. П. Сімонок. – Х. : Основа, 2000. – 331 с.
10. Словник іншомовних слів / ред.-упоряд. О. С. Мельничук. – 2-ге вид., випр. і оновл. – К. : УРЕ, 1985. – 966 с.
11. Словник іншомовних слів / уклад. С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. – К. : Наук. думка, 2000. – 662 с.
12. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / С. П. Бирик, Г. М. Сютя ; за ред. С. Я. Єрмоленко. – Х. : Фоліо, 2006. – 623 с.
13. Словник іншомовних слів : 23 000 слів та термінологічних словосполучень / уклад. Л. О. Пустовіт та ін. – К. : Довіра, 2000. – 1017 с.
14. Струганець Л. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ ст. / Л. Струганець. – Тернопіль : Астон, 2002. – 352 с.
15. Сучасний словник іншомовних слів / уклад. Л.І. Нечволод. – Х. : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2007. – 768 с.
16. Толковый словарь иноязычных слов / Л. П. Крысин. – М. : Эксмо, 2008. – 944 с.
17. Толковый словарь иноязычных слов : свыше 25000 слов и словосочетаний / Л.П. Крысин. – М. : Русский язык, 2001. – 856 с.

Анотація. У статті автор виявив слова іншомовного походження в текстах українських постмодерністів, виокремив прямі (безпосередні) й опосередковані запозичені лексеми в мові української постмодерністської прози та прокласифікував їх з огляду на лексикографічний критерій, беручи до уваги кваліфікацію іншомовних одиниць із погляду джерел та шляхів запозичень.

Ключові слова: лексика, лексикографія, джерело та шляхи запозичень, типи запозичень, прямі (безпосередні) й опосередковані запозичення.

Summary. Each borrowing has its own individual history of entry into the language-recipient and it is not only limited by the time of adopting. The question of defining the ways of borrowing foreign words (as they could be adopted by the Ukrainian language directly or through other languages) is of a great importance. Some lexemes borrowed by the Ukrainian language directly from Romance and Germanic languages have their roots date back to Greek and Latin. However, most of the borrowings the author found in the works of Ukrainian postmodernists were adopted by Ukrainian through other languages. Such languages are always of a great significance in the process of adopting foreign elements.

The topicality of the problem is proved by a number of domestic and foreign scientists' researches: O. Potebnia, O. Morokhovskiy, M. Kocherhan, L. Krysin, I. Ivanytska, V. Simonok, O. Lysenko, V. Akulenko. Language contacts, ways and means of borrowing foreign words by the Ukrainian vocabulary are the research subjects of foreign and Ukrainian linguists (V. Bohorodytskyi, S. Hrytsenko, A. Diakov, S. Semchynskyi, O. Styshov, L. Struhanets).

The vitality of the article is proved by the need of systematization of foreign words used in prose works of Ukrainian postmodern writers.

The aim of the paper is to find the words of foreign origin in Ukrainian postmodern prose works, analyze the ways of their adaptation by modern Ukrainian literary language and make the classification of borrowings according to their structural type.

The author has determined direct (primary) and indirect (secondary) foreign lexemes functioning in the language of Ukrainian postmodern prose. The source base of the paper are the texts of contemporary Ukrainian writers: Lubko Deresh, Serhii Zhadan and Irena Karpa. The card file has 1200 borrowed words. The classification is made by lexicographical criteria and is based on the qualification of foreign lexemes from the points of view of the sources and ways of their borrowing given in the dictionaries of foreign words.

Key words: *vocabulary, lexicography, source and ways of borrowing, types of borrowings, direct and mediate borrowings.*

Отримано: 09.11.2016 р.

УДК: 801.8+392.91:94(100) «05/...»

Дзира І.Я.

РЕЕСТР ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО НИЗОВОГО 1756 Р. ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ І ЕТНІЧНИХ КОНТАКТІВ ПІВДЕННИХ СЛОВ'ЯН І ЗАПОРОЗЬКИХ КОЗАКІВ У СЕРЕДИНІ XVIII СТОЛІТТЯ

Вичерпне уявлення про еволюцію антропонімної системи запорозького козацтва у XVIII ст. неможливе без детального аналізу її взаємодії з антропонімічними системами інших мов, зокрема південнослов'янських. По-перше, таке дослідження дозволить встановити, якою мірою в антропоосновах, формантах і моделях запорозьких прізвищевих назв знайшла відображення тогочасна південнослов'янська ономастика. Відомо, що основну масу мешканців Вольностей Війська Запорозького Низового складали етнічні українці. Разом з цим відсутність кріпосного права та господарське піднесення, котре розпочалося з середини XVIII ст., приваблювали на запорозькі землі також іноземних переселенців. Тому, крім з'ясування міжмовних контактів, вивчення зафіксованої в антропонімному фонді запорозького козацтва етнічної номенклатури Балканського півострова дозволить пролити світло й на деякі особливості процесу формування січової громади.

Мета запропонованої статті полягає у виявленні південнослов'янських елементів у антропонімному матеріалі, що міститься в офіційному джерелі середини XVIII ст. Автор поставив завдання з'ясувати етимологічний склад і частоту вживання південнослов'янізмів на сторінках укладеного 1756 р. Реєстру Війська Запорозького Низового (далі РВЗН – І.Д.), а також спробувати встановити етнічне походження носіїв цих особових назв. Для досягнення мети застосовано синхронно-описовий та порівняльно-зіставний методи, а в деяких випадках – прийом статистичного аналізу. Предметом дослідження є південнослов'янізми в антропоніміконі запорозького козацтва. Джерелом фактичного матеріалу послужив РВЗН, а також додані до нього списки козаків, які перебували на промислах і зимівниках на території паланок. Крім політичних мотивів, поява цієї групи взаємопов'язаних між собою документів була викликана потребою виконати повноцінну калькуляцію призначеного Війську Запорозькому грошового й матеріального забезпечення та скасувати митний податок за товари, що ввозилися в Запоріжжя й вивозилися звідти. РВЗН складається зі списків 38 окремих куренів і містить 13085, а разом із поданими паланками відомостями й описами близько 15000 найменувань запорожців. Вибір саме цієї пам'ятки зумовлений багатством антропонімного матеріалу, точністю фіксації та широтою охопленої території. Оскільки донедавна РВЗН не був опублікований, дослідники-ономасти не приділяли йому належної уваги, залучаючи до своїх праць лише вибірково, здебільшого під час вивчення історичної антропонімії Нижньої Наддніпряни [9].

Значний внесок у вивчення зв'язків запорозького козацтва з південними слов'янами зробив Ф.П. Шевченко. Маємо на увазі в першу чергу його розвідку «Серби і болгари в українському козацькому війську XVII–XVIII ст.» [19], яка базується на цінних неопрацьованих архівних документах. Однак, відомий учений не використав у ній РВЗН. По-друге, деякі його висновки, що побудовані на інтерпретації лінгвістичних матеріалів, на сьогодні вже потребують уточнення.

Створення в 1751–1753 рр. на Півдні України двох адміністративно-територіальних і військових одиниць – Нової Сербії та Слов'яносербії сприяло поглибленню контактів запорожців з представниками південнослов'янських народів. У етнічному вимірі склад першопоселенців був неоднорідним: серби, волохи, болгари, македонці, греки, німці тощо. Та найбільшу частку серед